

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De actibus prohibitis, 6. Decalogi præcepto, Non mœchaberis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

infiurgunt in mente cogitationes de modo eiusdem vindictæ: ex cuius grauitate, genus istud peccati iudicandum est mortale esse: nisi defectus plenæ deliberationis excuset, pro ut loco cit. attigit idem Toletus.

127. Secundum statum ira habet in ore, vbi parit clamorem, contumeliam, & blasphemiam. Clamorem quidem faciendo vt vocem extollamus, multa inordinate, & confuse iactantes; contumeliam vero iactando conuicia verborum in proximum, blasphemiam demum, iactando in Deum. Atq; de hac dictum est antea in lib. 18. tract. 2. De contumelia dicitur in sequenti libro 24. commodius, propter affinitatem quam habet cum detractio: ad hæc enim perinde affecta est ac rapina ad furtum vt ibidem traditur. De clamore illud tantum occurrit monendum quod ibidem Toletus habet: cum ex se veniale peccatum esse: fieri autem mortale ob scandalum.

128. Tertium denique statum ira habet in operis executione: qua ex parte generat rixam: quæ ex Diuo Thoma 2. 2. quest. 41. artic. 1. est quoddam bellum inter priuatas personas percutientes se mutuo ex ira; suoq; genere peccatum esse mor-

tale, patet: tum ex eo quod D. Paulus ad Galat. 5. eam numeret inter peccata carnis, quæ qui agunt regnum Dei non possidebunt: tum quia repugnat charitati & iustitiæ: vt pote spectans eo vt damnum corporale inferatur proximo. Aduerte tamen ex eodem D. Thoma ibidem: ex parte eius qui non est inuasor sed solum defensor, rixam nullum peccatum esse in illo, si non plus repugnet, aut lædat inuasorem quam necessarium sit ad se defendendum: neque ex odio inuasoris, aut ex ira inordinata id faciat; sed ex ordinato amore sui ipsius: quando quidem licitum est vim vi repellere cum moderamine, vt dicitur, inculpatæ tutelæ. Item peccatum solummodo veniale esse si in alterutro prædictorum, ipse modicum excedat. Quod si multum excedat peccatum erit mortale. Ex parte autem eius qui est inuasor, non datur excusatio à mortali: nisi illa communis ex defectu deliberationis, aut exiguitatis materiæ seu damni illati: qua ratione à mortali frequenter excusantur rixæ pueriles, & per consequens ab excommunicatione la-ta in Clerici percussorem.

DEO GRATIAS.

LIBER SEPTIMVS, ET TOTIVS OPERIS VIGESIMVS SECVNDVS.

IN QVO TRADITVR SPECIALIS RATIO iudicandi de peccatis, habito respectu ad sextum, & nonum Decalogi præceptum.

P R Æ F A T I O.

Hæc ratio continetur explicatione, tum actuum qui talibus præceptis prohibentur: tum peccati luxuriæ; tum etiam peccati gulæ, quod est ei affine. Complectetur ergo hic liber quatuor capita, quorum primum erit de actibus, qui prohibentur sexto præcepto, Non mœchaberis; secundum de iis, qui prohibentur nono, Non concupisces uxorem proximi; tertium, de peccato luxuriæ; & quartum, de peccato gulæ. De hac autem materia tractatur in Decreto Gratiani causa 32. & 36. per plures quæstiones: & in Decretalibus habetur titulus De adulteriis, & stupro. Tractatur etiam à D. Thoma 2. 2. quest. 153. & 154. & à pluribus alijs tum Theologis, tum Summularijs, tum etiam Catechistis: quorum nonnullos Sebastianus Medices commemorat in summa de peccatis, tit. 8. quest. 1. quibus accefferunt aliquot recentiores.

C A P. I.

De actibus prohibitis sexto Decalogi præcepto. Non mœchaberis.

S V M M A R I V M.

- 1 Actus prohibiti sexto præcepto Decalogi.
- 2 Cogitationum turpium excusatio à peccato ob defectum voluntarij.
- 3 Excusatio pollutionum nocturnarum ob eandem causam.
- 4 Ad quid teneatur puella cum opprimitur.
- 5 Contactus carnales sic de se indifferentes sunt, vt contingat plurimum peccata esse mortalia; & quanto contingat; & cuius speciei sint.
- 6 De his que sunt non carnales, sed honestæ delectationis causa, ac de his que sunt inter coniuges.
- 7 Iudicium de aspectibus turpibus quando sint, aut non sint peccata mortalia.
- 8 Iudicium de verbis turpibus siue prolatis, siue auditis.

Sexto Decalogi præcepto prohibetur, vt notatum est à D. August. quest. 71. in Exodum. non tantum adulterium: sed etiam omnis carnis actus voluntarius: siue sit copula, siue pollutio carnalis, siue actus ad copulam aut pollutionem carnalem disponens: hicq; rursus; siue sit exterior, siue interior, atque exterior; siue sit factum aliquod; nimirum libidinosus aspectus, aut contactus, puta osculum, aut aliud eiu modi; siue etiam aliquod verbum; vt sermo impudicus & cantilenæ lasciuæ. Interior vero; siue sit mentis, vt cogitatio libidinosæ: siue voluntatis, vt propositum committendi actum carnalem, & deliberata de eo complacencia. Nam ad actum etiam interiore libidinosum, prohibitio huius præcepti extendit, patet per illud Matth. 5. Audistis, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis. Ego autè dicto vobis, quod omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Patet adhuc ex eo, quod complacencia in imaginatione rei turpis, sit plane similis ei quæ contingit in eiusdem rei vtu, vt ostenditur à simili: quia ex imaginatione occisionis, vel crudelis tractationis inimici, afficitur quis eadè

ratione

ratione qua solet afficere, qui habens inimicum in sua potestate, ipsum male tractat. Vnde intelligitur similem quoque esse in malitia. Nec obstat quod simplex complacencia sit affectus inefficax: quia inde non impeditur rationem peccati, patet ex inuidia, qua peccatur dolendo de bono, & gaudente de malo proximi.

Excusatio à peccato transgressionis sexti præcepti.

SECTIO I.

2. **N**Otandum est autem pro praxi, in huiusmodi actibus rationem peccati cessare, si cesset ratio voluntarij. De quo late Salas 1. 2. tom. 2. tract. 3. disp. 6. sect. 1. & 2. Sufficit autem pro praxi quod nullum peccatum sit nisi voluntarium. Vnde intelligitur primo, à peccato excusari turpes cogitationes, quas aliqui patiuntur omnino contra voluntatem suam, ita ut nolint eas, nec præbeant eis occasionem, vacando operi, ex quo nascantur. Quamquam etiam vacando tali operi, dummodo absit periculum consensuum excusatio esse potest, si id ipsum opus sit de se licitum, ut est a. dir. confessiones, atque exercere ipsum incumbat ex officio, vel ex necessitate ad vitandum aliquod notabile damnum, ex eiusdem omissione incurrendum in persona, aut in bonis externis. Pro quo Ioan. de Salas in seq. sect. 7. varios auctores adfert. Vacando autem rei illicitæ, aut licitæ quidem, sed nullatenus necessarie, non censetur iusta deesse excusatio: quia nulli peccatum proprium debet patrocinari.

3. Intelligitur secundo, à peccato excusari pollutiones quæ in somno contingunt, nisi in vigilia procuratæ sint per cibos calidos, aut per potum vini meti, aut per turpes cogitationes voluntarias, aut per certam corporis compositionem in lecto, ex qua pollutio nasci solet. Vbi aduerte si talia fiant ea intentione ut ex pollutione delectatio carnalis habeatur, peccatum mortale committitur, voluntarie scilicet carnalem delectationem desiderando in sua causa. Sin fiant ob alium finem, neque ipsa sint de se mala, finisque bonus sit & honestus (qualis censetur releuatio ab aliquo morbo, vel liberatio à carnali stimulo) excusationem à peccato esse posse: non obstante periculo pollutionis; dummodo huic aduenienti non adhibeatur consensus. Qua de re Nauar. in Enchir. cap. 16. numero 17. nosque in sequenti cap. tertio, cum de mollicitate.

Intelligitur tertio, carnalem copulam per vim extortam excusari à peccato (adde & contingere sine violatione virginitalis, ut ex multis Patribus per aliquos Canones Gratianus, 32. quest. 5.) si persona quæ vim patitur non consentiat voluntate deliberata ad actum ipsum, neque in eam delectationem quæ sensu percipitur in tali actu. Vbi aduerte non requiritur ad istiusmodi excusationem, ut delectatio non sentiat in parte sensitua; quia id non est in hominis potestate, cum delectatio eiusmodi sit naturalis; requiri vero ut voluntas, sicut potest, cum sit libera, non consentiat deliberata in eam.

4. An autem in puella quæ opprimitur, requiratur ut propriis manibus, aut clamoribus resistat, repellendo à se conantem opprimere, difficultas aliqua est. De qua Nauarri opinio est in Enchir. cap. 16. num. 1. eam non teneri manus iratas inicere in inferentem vim, nec clamore se defendere (et si non probet dictum Soti lib. 5. De iustitia & iure, quest. 1. art. 5. quod talis non teneatur manibus, aut aliis membris suis resistere) dummodo non componat se, accommodetque ad obsecrum actum.

Cæterum videtur rationi consentaneum requiri, ut clamet, si clamando possit violationem vitare, sine magno notabilique damno suo: quale contingeret si oppressor mortem ei minaretur, si clamet. Idem iudicium est, si nihil proficeret clamando, ut existens in syluâ, ubi ex clamore nullum auxilium sperare potest: aut si ex nimia verecundia clamare non audeat. Similiter ut propriis manibus, aliisque corporis partibus resistat, neque vilo modo componat, accommodetque se ad turpem actum illum, requiri (nisi verecundia nimia, aut iustus timor damni notabilis, puta mortis, infamie, aut amissionis honorum omnium excuset) merito videtur: quia per talem resistentiam debet se munire aduersus periculum consentiendi in turpem actum; ac tenetur quantum potest impedire proximum, ne flagitium perpetret. Siue

hoc enim siue illud negligere sine proprio notabili damno, vnde excusationem à peccato habere valeat, nulla ratione appareat.

Porro pari studio à puella vitandi sunt contactus, per se impudici: quos patiendo, exponitur perinde periculo pollutionis, ac eos agendo: non enim tantum actiuus, sed etiam passiuus contactus impudicus, illam proximæ excitat; ideoque vitandus est sub mortali iuxta post dicenda.

De osculis, & aliis contactibus turpibus.

SECTIO II.

5. **N**Otandum est præterea quoad actus præuios ad opus carnis, nempe quoad oscula, amplexus, ceterosque tactus turpes; eos non quidem semper, ut plurimum tamen, esse peccata mortalia.

Quod qua ratione accipi debeat, sequentibus propositionibus declaratur.

Prima est: Tales actus esse ex suo genere indifferentes. Ratio est: quia consistunt in sensus functione, quæ tantum ex fine in quem usurpatur, bona est vel mala: ita ut nihil obstat quin sint liciti, si fiant non quidem affectu concubitus illiciti, sed ad testandam signo externo benevolentiam secundum honestam patriæ consuetudinem; aut certe ob necessitatem, qualis est medicationis infirmis; aut ob aliquam aliam rationabilem causam: neque deprauatur circumstantia aliqua mala: prout deprauari contingit, si non feruetur decorum, aut detur scandalum, sicut dari potest ab Ecclesiasticis, maxime à Religiosis, osculante feminam, etiam tantummodo ad amicitiam erga eam testandam. Quod si iidem tactus fiant prava intentione (quod vnus probabiliter suspicans in altero, tenetur ex charitate eisdem contactus quantum commode potest declinare) peccata sunt mortalia aut venialia, eadem ratione qua intentio ipsa prima fuerit mortaliter, aut venialiter mala: prout deduci potest ex dicto illo Domini Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam (intellige extra matrimonium) iam mæchatus est eam in corde suo.

Secunda propositio: Oscula, amplexus, aliæ id genus actus, quos coniugium non cohonestat, si deliberate fiant, animo oblectandi se carnaliter, seu potiundi venerea delectatione ex eis consurgente, peccata sunt mortalia. Ratio est: quia tales actus cum tali delectatione ordinantur natura sua ad concubitum tanquam ad finem, prout patet: tum ex eo, quod bruta eiusmodi tactibus utantur cum se ad coitum præparant: tum ex eo, quod natura in iisdem tactibus voluptatem apposuerit sicut in coitu: illique ad instar huius, immutent corpus, ipsumque delectent. Iam vero finis malus, malitia sua inficit media ad ipsum ordinata. Cum igitur concubitus extra matrimonium malus sit mortaliter, tactus quoque ad eum ordinati erunt mortaliter mali. Ita sentientes auctores magno numero refert Thomas Sanchez lib. 9. De matrimonio, disput. 46. num. 7. Et ad confirmationem facit, quod Apostolus ad Galat. 5. vers. 19. inter peccata quæ excludunt à regno cælorum ponat impudicitiam: quæ, ut habet D. Thomas 2. 2. quest. 154. art. 1. ad 5. pertinet ad actus circumstantes actum venereum, quales sunt oscula, tactus, & alia huiusmodi.

Locum habet autem hæc propositio in eius generis tactibus, siue ij fiant circa partes secretiores corporis, sintque de se impudici siue circa alias quascumque, nec sint de se impudici. Id quod Nauar. in Enchir. cap. 16. num. 11. attingens; addit habere locum iuxta doctrinam D. Thom. & interpretum ipsius quæcumvis quis tales actus usurparet circa personam quam desiderat aut sperat accipere in coniugem, si nondum accepit. Porro in istiusmodi peccato non contingit (sicut in aliis pluribus) excusatio à mortali per materiam leuitatem. Ratio est, quia omnis voluptas venerea extra matrimonium captata, ordinatur de se ad finem mortaliter malum, puta fornicationem; quæ in talem voluptatem influit malitiam suam, tanquam finis in medium ordinatum ad ipsam. Vnde cum in fornicatione non detur modicum excusans à mortali, neque datur in eadem illa voluptate. Ad cuius argumenti vim intelligendam, aduerte voluptatem veneream dependere ex motu quo substantia seminis incalescens ex commotione spirituum genitalium descendit ad

partes obscenas: qui descensus suapte natura ordinatur ad actum generandi, mediante seminis effusione, mortaliter (si per maius momentum non coonestetur) malum, tanquam fornicarium.

Tertia propositio: Quando tactus, amplexus, aliaque id genus, ordinantur ad illicitum concubitum, sunt in confessione aperienda cum suis circumstantiis, tanquam peccata pertinentia ad eandem speciem, ad quem pertineret concubitus inter personas flagitium eiusmodi consummantes; nempe ad incestum, si sint personarum sanguine iunctae; si sint Deo per votum castitatis dicatae, ad sacrilegium: & sic de ceteris. Cum enim libidinosus tactus est sui ipsius ad mollietatem; cum vero bestiae, ad bestialitatem. Hęc propositio (pro qua multos refert Ioan. de Salas 1. 2. tom. 2. tract. 3. sect. 22.) ex eo patet: quod tales actus hoc ipso, quod ordinantur ad carnalem copulam, malitiam eius participant tanquam derivatam ex fine ad media. Cæterum circa eandem ac cæteras propositiones notandum est, id quod loco cit. à num. 10. Sanchez auctoribus allatis habet: tactus de se impudicos, *quales sunt partium verendarum, aut verendis proximarum*, usurpatos sine necessitate, nunquam excusari à mortali: vt nec fornicatio excusatur. Ratio, quia præter indecentiam, coniunctum habent periculum maximum fornicationis: cum ex natura rei tendant ad delectationem veneream, illamque valde excitent. De eo autem quod ille subiungit locum esse excusationi ex materiae paritate in nonnullis actibus: eius generis, si careant tum desiderio delectationis venereæ, tum periculo consensus in illam. De eo inquam, quidquid sit in speculatione, dubium non est in praxi, quoslibet tales esse improbandos, ac curandum serio ne transeant in consuetudinem, quæ vix caret periculo inducendi in mortalem consensum: & qui amat periculum peribit in illo, Ecclesiastici 3. Cui periculo maxime obnoxius esse iudicandum est ille, qui ex ea experientia, quam de sua infirmitate habet, nouit consensum turpitudinis venereæ se trahi solere oblatu eiusmodi occasione.

6. Quarta propositio: Quando tactus, amplexus, &c. sunt non libidinosi, sed honestæ delectationis causa inter personas aliquas, de quibus nequit suspicio esse turpitudinis, non sunt peccata, *saltem mortalia*. Hęc est Caietani in summula, verbo Impudicitia, & Nauarri in memorato num. 11. vbi excusat eos qui causa honestæ cuiusdam delectationis (ex amore scilicet suauiter tenere ætatis, ad eum modum quo solent nutrices infantulos) tangunt, osculantur & amplectuntur pueros, aut puellas, cognatos aut cognatas. Verum tamen quidquid item sit in speculatione, id in praxi videtur cauendum ob periculum vltioris consensus in libidinosam delectationem, vel etiam in pollutionem; ratio habita alicuius temperamenti & dispositionis corporis.

In cuius rei gratiam aduerte prædictos actus etiam si proueniant ex honesta amicitia (vtpote fundata in consanguinitate & affinitate, aut etiam in aliqua societate, seu vitæ instituto laudabili) non coerceri tamen termino eiusdem amicitie, fouendo coniunctionem animorum, sed vltius cedere desiderium coniunctionis corporum, ad perceptionem voluptatis venereæ, posita in seminis resolutione; ad quam talis actus tanquam dispositiones & præambula tendunt natura sua: vt patet ex his quæ in bestiis contingere notantur. Pro maiore autem intelligentia aduerte amplius, duplicem ex prædictis actibus delectationem posse prouenire: vnam libidinosam, quæ sentitur in carne cum spirituum generationi subseruientium commotione circa partes libidinosas; alteram qua proprii vel alieni corporis tactus placet ob solam proportionem, & naturæ conformitatem rei tactæ, cum organo tangendi: hæcque est cui conuenit honestam esse posse: non autem illi, nisi per matrimonium coonestetur.

Quinta propositio: Si coniuges, tales tactus inter se exercent delectationis tantummodo causa peccant solum venialiter. Ratio est: quia concubitus ipse ad quem illi referuntur, inter coniuges (quod Sanchez auctoribus magno numero in eam sententiam citatis tractat in præcedenti disput. 11.) non est peccatum plusquam veniale: quantumcumque fiat carnalis delectationis solum causa: quia malitia eiusmodi tantum est peruersionis finis: quia coniugalis copula prin-

cipaliter exercentur propter delectationem, quæ adiuncta est illi vt quid accessorium. Quale exercitium aduerfatur quidem rectæ rationi: non tamen adeo grauitur, vt sufficiat ad mortale: præsertim cum id ipsum non obstat quin copula ipsa contineatur limitibus matrimonij: ac de se ordinetur ad prolis generationem.

Iam allatam propositionem posse etiam locum habere in sponso, & sponsa de futuro (nisi sponsalia essent conditionata, necum impleta esset conditio) ex eo doceri videtur, quod etsi copula non fit eis licite pro illo statu, licitum est tamen vti præambulis: quia sicut matrimonium coonestat copulam: ita sponsalia (quæ matrimonij initium sunt) coonestare debent tales tactus: præsertim cum per illos amor foueatur in ordine ad matrimonium in eundem: atque contractus de futuro matrimonium sponsalium nomine significatus, det ex natura rei facultatem ad actiones ordinatas ad coniugalem copulam. Id quod à Caiet. traditum 2. 2. quæst. 154. art. D. Nauar. commendat in Enchir. cap. 16. num. 12. plurimiq; sequuntur relati à Ioanne de Salas in memorata disp. 6. sect. 26. Sed vt Nauar. ipse admonet, requiritur vt in vltimo eiusmodi præambulorum cautela sufficiens adhibeatur, ne inde contingat pollutio aut periculum probabile incurrendæ, aut in illam consentiendi, aut etiam in copulam coniugalem ante matrimonium ipsa contractam. Quando enim est tale periculum, tactus semper sunt illiciti inter quoscumque sunt, & quoniam raro contingit tale esse, quando sponsus & sponsa in secreto loco se osculantur, tangunt & amplectuntur, valde expedit tales opportunitates eis non permittere, donec matrimonium contraxerint, vt idem Nauar. merito addit. Quæ eadem aliis adhuc citatis habet Sanchez in lib. 9. de matrim. disput. 46. quæst. 4.

Addens inter cætera, num. 52. quod etsi amplexus & oscula habita inter sponsum & sponsam, in signum tantum benevolentie ac sine periculo pollutionis, non sint peccata plusquam venialia: tactus tamen impudicos, seu partium verendarum, aut eis proximarum, inter eosdem peccata esse mortalia: quia cum proximi sint copula, illis tantum licent, quibus copula tunc temporis licet, hoc est, solis coniugatis: quandoquidem talis suapte natura ordinatur ad seminis effusionem, illicitam extra matrimonium quidquid de eo facta sit promissio: sicut illicita est acceptio rei alienæ invito domino: etiam si hoc de illius venditione facta sit promissio. De quo Ferdinandus Rebellus De oblig. iustitiz par. 2. lib. 3. quæst. 19. sect. 2.

Aduerte obiter quod habet de Salas in fine sectionis 16. sponsam de futuro non teneri ex iustitia permittere sponso supra dictos tactus licitos, neque eos facere ipso poscente quia promissione sua obligauit se tantum ad matrimonium suo tempore contrahendum.

De aspectibus turpibus.

SECTIO III.

Idem esse de aspectibus, ac de tactibus turpibus iudicium ferendum, quoad rationem peccati, est quidem multorum sententia quos refert Sanchez in lib. 9. De matrimonio disput. 46. quæst. 2. Sed videtur diuersitas agnoscenda, sicut etiam Sanchez ipse agnoscit cum Caietano in verb. *impudicitia* & in verbo *Delectatio*, §. *Secundum an delectatio*: & in *tom. 1. opuse. tract. 4. dub. 3.* & cum Nauar. in Enchir. cap. 16. num. 11. ac nonnullis recentioribus. Cum enim turpis tactus suapte natura ordinatur ad carnalem copulam, consensus in illorum delectationem sensibilem, est quasi inchoatio quædam copulæ, & est consensus in delectationem de eadem. Turpes aspectus vero, cum ad veneream non adeo ordinantur (constat enim non excitare tanto pere ad talia appetitum sensitium, quanto pere tactus turpes excitant) non debent tam facile, quam illi de mortali damnari. Pro quo de Salas in præced. sect. 23. nu. 153. multos citat.

Cæterum pro praxi videtur propositiones hæc tenendæ Prima. Turpes aspectus, si videntur ad delectationem veneream, peccata esse mortalia eiusdem speciei, cuius est ipsum opus venereum. Hęc patet ex dicto Domini Math. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Vnde confitendo de illis, exprimere oportet circumstantias, perinde ac de operibus

confitendo

confitendo, sicut in præced. sect. 2. propos. 3. dictum est de tactibus turpibus.

Secunda. Eisdem quoque usurpatis ob solam curiositatem, cum fuerint valde turpes (vt cum sine vrgenti necessitate vir aspicit verenda foemina vel contra) censeri peccata mortalia. Ratio est: quia valde aduersantur naturali honestati: vnde ex Genesi cap. 3. primi parentes quantumvis matrimonio coniuncti, statim ac cognouerunt se nudos esse, confluunt folia ficus, & fecerunt ibi perizomata, consulentes scilicet pudori. Deinde quia illi valde periculosi sunt: vt pote valde efficaces ad prouocandum veneream libidinem, vt constat ex Dauide viro alioqui sanctissimo, qui inspecta muliere nuda lauante se, ita in illius concupiscentiam exarlit, vt nullo Dei timore reuocaretur à flagitio non tantum adulterij, sed etiam homicidij, ex lib. 2. Regum cap. 11. Et ratio est: quia talis aspectus facit vt phantasia apprehendat rem aspectam, non solum vt delectabilem visui, sed etiam vt delectabilem tactui carnali, ex qua phantasia imaginatione, affectus ad carnalem delectationem sequitur naturaliter, commotioque spirituum, & ex ea descensus feminis ad partes obscenas, & rebellio in iisdem. Adco vt curiosi aspectus sollicitate vitandi sint tanquam facile perducentes ad lapsum. Quod expertus Dauid, in Psalm. 118. orat: Auerte oculos meos ne videant vanitatem. Et S. Iob, vir perseuerans in innocentia sua pepegit foedus cum oculis suis, ne vnquam cogitaret de virgine, ex eiusdem historia cap. 21.

Tertia propositio. Partium non verendarum aspectus, si ob solam curiositatem fiant absque desiderio voluptatis venereæ, aut periculo notabili consentiendi in eam, non esse peccata de se mortalia. Ratio est: quia turpitudine illorum non est tanta de se; nec illi tantopere de se ad veneream libidinem incitant, vt militia mortalis suo genere esse, censeri debeant. Vnde intelligitur quid iudicandum sit de iis qui consentunt se aspectus turpes habuisse; aut occasionem habendi aliis dedisse: siue intentione tamen consentiendi in veneream libidinem siue suam siue alienam. Nimirum eos non excusari à mortali, si nihilominus periculum talis consensus aduerit siue in ipsomet. Nam Ecclesiast. 3. Qui amat periculum, peribit in illo siue in aliis, cum quis dans alteri occasionem talis ruinae, vacando rei quæ nec necessitatem, nec pietatem habet, peccet contra charitatem in re notabili. Pro quo videnda sunt de scandalo actiuo tradita in præced. lib. 14. in priore parte cap. 4.

Atque hinc ratione periculi, ille qui coeuntes coniuges aspiceret tantum ex curiositate, mortaliter peccaret ob vehementem incitationem ad libidinem, natam inde sequi. Item eadem de causa mortaliter peccarent coniuges coeuntes in loco publico. Item; ob eandem rationem mortaliter peccaret vir qui foeminam nudam curiose aspiceret, aut foemina quæ virum. Quod si vir virum, aut foemina foeminam taliter aspiciat, minor quidem indecentia est: potest tamen mortale esse ratione consensus in voluntatem vel in actum turpem, vel ratione scandali.

Aduerte autem periculum quod in hac re non est de se notabile, censeri posse notabile respectu aliquorum infirmorum. Et ita licet demus quod Sanchez habet in cit. disput. 46. num. 27. non esse mortale si vir respiciat virum nudum, aut foemina foeminam nudam, neque (quod idem in num. 31. addit.) mortale esse aspiceret brutorum concubitum, vel partes ipsorum foedas turpiter commotas; tamen vtrumque negandum est, si adeo vehemens fuerit aspicientis propositio ad libidinem, vt inde venerea delectatio in ipso redundet.

Cuiusmodi infirmitate, cum ex mala educatione prauaque consuetudine plerique hodie laborent, non sunt tales aspectus à Confessario facile tolerandi, tanquam excusato à peccato mortali ex matris leuitate; vt nec peccatorum nudationes in foeminis, per quas præbent iisdem infirmis occasionem ruinae: nam estio eiusmodi nudationes non sint de se mortaliter male (quod declarat Ca. et. 2. q. 169. art. 2. ad 1. dub. 11. pers. ad obiectionem autem, &c.) nihilominus tamen usurpatio earum cum tam graui proximi periculo ac damno, non potest (nisi forte per ignorantiam inculpabilem, aut iustam aliquam necessitatem) à mortali excusari. Id quod Caiet.

non negaret: cum ibid. addat, quod vbi talis nudationis consuetudo non est, ea inlibèda sit, ac cito extirpanda ne crescat: quoniam habenda est ratio ne animi iuuenum mollescant.

De verbis turpibus.

SECTIO IV.

DE grauitate peccati quod committitur loquendo, aut audiendo, aut scribendo turpia verba iudicandum est, sicut de grauitate illius quod committitur aspectu turpium: nempe ex adiuncta voluptate venerea notabili, aut eiusdem notabili periculo mortale esse. Contingens autem ex sola animi leuitate, & vani tantum cuiusdam solati gratia, percepti ex artificio dicendi, sine affectu delectationis venereæ peccatum esse tantum veniale, nisi ipsum aggrauetur circumstantia scandalum mortalis; vt fieri potest quando praesentes propensi ad libidinem, ac in se debiles, & verba sunt valde impudica. Atque istud quod dicitur de vsu verborum turpium, dicendum est eadem ratione de nutibus & gestibus atque cantilenis turpibus.

Agit aliis citatis Sanchez plenius de his in memorata disput. 46. quaest. 3. sed cum sit res ex se satis clara, sufficit addere pro praxi, quæ ex iisdem ipse bene infert. Primum est: excusari à mortali eum, qui simulate praesertit letitiam, etiam ridendo, dum turpia dicuntur, aut gestibus insinuantur, ne inurbanus habeatur, aut de hypocritis damnetur, aut scōmatis laeetatur, interea carens omni venerea delectatione notabili, ac illius periculo. Non excusaretur tamen à mortali si in eo, ipse esse causa cur alij mortaliter peccarent, aut exponerentur probabili periculo peccandi mortaliter; vt si praesertit authoritatem ipsi verbis aut gestibus turpibus, ita vt eis tanquam coonestatis risu ipsius, iidem alij se carnaliter oblectare non dubitent. Nec etiam excusatur si propterea rideat, quod existimari velit de ditis venereæ turpitudinis; & ea de causa laudari ac magnificari: quoniam de re mortali gloriam querere peccatum est mortale ex doctrina quam tradit Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 12.

Secundum est: peccatum mortale esse, comœdiis interesse, in quibus res turpes representantur, aut modus representandi est turpis: si quidem audiantur ob carnalem delectationem inde prouenientem, aut ob curiositatem quidem solam, sed coniunctam cum periculo notabili consentiendi in eiusmodi delectationem, aut certe cum scandalo: vt contingere potest maxime Ecclesiasticis; qui eo praesertim nomine prohibentur talibus nugis interesse De consecr. dist. 5. cap. Non oportet, 2. & de vita & honest. Clerici. cap. Clerici, 2. Multo vero magis peccare censendi sunt qui tales comedias aut componunt, aut exhibent, cum sint causa ruinae multorum. Nec refert quod eam non intendat: quia dant ei sufficientem causam.

Tertium est: pari ratione peccare mortaliter cantantes aut audientes cantari cantilenas, plenas lasciuia ad veneream prouocantibus. Quartum est: idem esse dicendum de pingentibus imagines lasciuas, vt iceminam detectis verendis aut velo transparente operitis. Quintum est: lectio nelibro rum tractantium de turpibus amoribus, peccatum mortale committi si in ea intendatur voluptas venerea, consurgens ex apprehensione rerum turpium, de quibus iidem libri tractant: aut si non intendatur quidem voluptas venerea, fiatque lectio ex curiositate tantum; sed cum probabili periculo consentiendi in talem voluptatem enascentem. Ob quod periculum in regula 7. Indicis editi iussu Concilij Trident. omnino tanquam inuehentes bonorum morum corruptionem prohibentur libri, qui res lasciuas & obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, atque iidem tum legi tum haberi prohibeatur sub mortali in bulla Pij IV. eidem Iudici præfixa. Permittuntur tamen in eadem regula, antiqui ab ethnicis conscripti ob sermonis elegantiam & proprietatem: sed cum restrictione vt pueris

nulla ratione prælegantur.

**

*

CAPVT II.

De actibus prohibitis nono Decalogi præcepto, Non concupisces uxorem proximi sui.

SVM MARI VM.

9. Concupiscentia rei venerea prohibita nono præcepto, est in appetitu sensitivo mortaliter mala, per consensum voluntatis in eam.
10. Cogitationis seu delectationis morosa tres modi.
11. Peccata, quæ contra nonum Decalogi præceptum committuntur, matrimonio non obstante.
12. Explicatio difficultatis de delectatione orta ex cogitatione copula coniugalis, siue peccatum mortale, siue in coniugibus siue in sponsis de futuro, siue in viduis.
13. Consensus in concupiscentiam rei venerea cum est efficax, peccata constituit diuersæ speciei: non item cum est solummodo simplex complacentia.
14. Id illustratur exemplis, ac quadam specialiter notantur de habente votum castitatis.

9. **N**ONO Decalogi præcepto, Non concupisces uxorem proximi tui; explicitè quidem, vt hæc verba factis indicant, tantum prohibetur concupiscentia rei venerea; sed implicitè prohibetur quoque concupiscentia voluptatum earum quæ tandem veneream excitant: vt crapula, iuxta illud, quod Ezechielis cap. 16. vers. 49. in causa iniquitatis Sodomæ ponitur saturitas panis; itemque ebrietas, iuxta illud ad Ephes. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria: vnde nobis propositum est in sequenti cap. 4. dicere de peccato gulæ (cuius speciei sunt crapula & ebrietas) per respectum ad ipsum præceptum nonum Decalogi.

Sciendum est autem concupiscentiam voluptatis venereæ, alteriusve illicitæ duplicem esse; vna enim est solius voluntatis complacentia, quæ hoc præcepto non prohibetur proprie, quia sexto præcedenti iam est prohibita: sicut quinto voluntas occidendi, & septimo voluntas furandi, altera vero est appetitus sensitivi concupiscentia, quæ hic prohibetur proprie. Nam sicut præcedentibus præceptis ostenditur quomodo voluntas humana debeat actus exteriores dirigere: ita duobus postremis ostenditur quomodo eadem voluntas debeat gubernare appetitum ipsum sensitivum. In quo quamuis ratio peccati non habeat locum quatenus vsum rationis præuenit, tamen quatenus subiacet imperio voluntatis (iuxta illud Genes. 4. Sub te erit appetitus eius & tu dominaberis illius) in concupiscentiis ipsius peccatum mortale non minus esse potest, quam in exterioribus actionibus: nimirum per voluntatis in eas consensum, qui hoc nono, & sequenti decimo præcepto prohibetur per verba. Non concupisces: quorum proinde idem est sensus, ac illorum quæ habentur Ecclesiastici 8. Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere.

Modi quibus peccatur contra nonum præceptum Decalogi.

SECTIO I.

10. **S**OLET autem eiusmodi peccatum à Theologis vocari cogitatio aut delectatio morosa. Contingit vero tribus modis. Primus est, quando ratio animaduertit appetitum sensitivum versari circa rem illicitam, & voluntas id approbat; tuncque vocatur cogitatio & delectatio morosa positiva, & aperte peccatum est mortale, quando illud, circa quod appetitus ipse versatur, res est mortaliter illicita. Quam esse communem Theologorum opinionem testatur Nauar. in Ench. cap. 11. num. 9. Eos magno numero refert De Salas 1, 2. tomo 2. tract. 3. disp. 6. sect. 4. num. 45. Probaturo vero, tum per cap. Hinc etenim, §. Ponderosus, distin. 49. congruenter verbis Domini, Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Tum etiam ratione, quia sicut peccatum est, exhibere membra exteriora seruire immunditiae, ex cap. 6. Epistolæ ad Rom. vers. 19. ita etiam est exhibere appetitum sensitivum seruire immunditiae, præsertim cum idem appetitus, efficacius quam membra, promoveat voluntatem.

Secundus modus est, quando præluce intellectu voluntas huiusmodi illicitos motus appetitus sensitivi aduertit, nec repellit: etiam si eos non approbet expresse: Etenim vt peccatum est illum approbare. sic & illum non impedire cum possis, ac tenearis; perinde scilicet peccatum est gubernatori, vt nauem submergere, sic & submerfionem illius non impedire cum possis, & teneatur. Tale peccatum autem vocatur cogitatio morosa negatiue. Quod vt sit mortale, tres conditiones requiruntur. Prima est: vt homo non obiter sed plene aduertat illud quod mente versat, esse malum legi Dei contrarium: ita vt semiplene tantum (& multo magis nullaratione) ad id animaduertens etiam si per integrum diem (ex Caiet. in verbo Delectatio, sub initium, & Nauar. in Ench. cap. 11. num. 9.) perseueret in eiusmodi cogitatione, non censetur peccatum mortale committere: præsertim si omnino reiecit, aduertens illius malitiam. Secunda conditio est, vt quis possit reprimere tales motus: nam si non possit, sufficit conatum ab eo adhiberi ad explorandum, an reprimere possit nec ne: ac comperto quod nequeat, censetur pati eisdem motus, non autem agere. A quibus nihilo minus abhorre oportet, monente Sapiente Ecclesiast. cap. 21. Quasi à facie colubri fuge peccata. Tertia conditio est, vt eos ipsos motus reprimere teneatur: prout tenetur cum ad est periculum ne voluntas eis consentiat. Cum nostro conatu autem in ea re, necessarius diuini auxiliij concursus est humiliter implorandus, per illud Psal. 6. Miserere mei Domine quoniam infirmus sum: aut illud Isaiæ 38. Domine vim patior, responde pro me aliquid veniale. Cætera ad hunc eundem modum spectantia, nota esse possunt ex dictis in præced. lib. 11. cap. 5. & lib. 15. cap. vlt. obseruat. 6.

Tertius modus est quando quis delectationem desiderat sub conditione licita, delectaturque interea. Quamuis enim desiderium non sit tunc illicitum: delectatio tamen consequens, est plane illicita: vt cum quis cogitat si illa mulier non nupsisset, acciperem illam in uxorem, & interea delectatur in illius concupiscentia. Ratio est, quia desiderium quidem admittit conditionem, cum futura etiam, & absentia desideratur: sed delectatio est de se absoluta, ac sine vlla conditione: cum homo non nisi de presenti delectetur. Eadem ratio est, cum vidua cogitat de actibus coniugij præteritis, vel maritus de uxore absente. Quamuis enim liceat desiderare huiusmodi actus matrimonij absentes: tamen si conflurgat delectatio, non quidem absens, sed iam præsens in appetitu, oportet illam reuicere tanquam alienam ab honestate coniugali; prout docuimus in cit. cap. 5. regula 6. & late tractat Sanchez in lib. 9. De matrimon. disp. 44. & 47. Ex quo pro praxi de peccatis quæ non obstante matrimonio contra nonum præceptum committuntur, addenda sunt nonnulla, si prius obiter monuerimus posse aliquos ab eiusdem præcepti transgressione mortali excusari per ignorantiam probabilem: propterea quod concupiscentiæ per ipsum prohibita malitia, naturali ratione difficulter cognoscitur: prout satis indicant illa D. Pauli verba ad Rom. 7. Concupiscentiam nesciebam, nisi diceret lex: Non concupisces. Quocirca si quis vel retinuit turpes cogitationes, vel delectatus est in eis, existimans non esse peccatum mortale, sique sciuisset esse, nullatenus censensisset, excusatur à peccato mortali. Postquam tamen admonitus est, desistere tenetur sub peccato mortali.

De peccatis quæ contra nonum Decalogi præceptum committuntur, matrimonium minime obstat.

SECTIO II.

MATRIMONIUM spectari potest, vel vt præsens vt in coniugibus; vel vt præteritum, vt in viduis; vel vt futurum, vt in sponsis de futuro. Non obstante igitur matrimonio, contra hoc præceptum peccat mortaliter coniux, qui in actu coniugali delectatur carnaliter in alterius viri, aut feminae cogitatione, qua cogitat se ei copulari. Ita habetur ex D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 20. §. 1. & ex Syluestro in verbo Debitum, quæst. 2. Ratio vero est, quia egreditur in eo limites matrimonij; & ideo peccatum luxuriæ committit eius speciei, cuius esset illud quod committeret si carnaliter copularetur cum persona taliter cogitata: actus enim internus & externus eiusdem speciei sunt, cum tendunt ad idem obiectum, neque ex circumstantiis est varietas.

Quamuis